

PENTTI MALASKA

M. A. Numminen ja *Tractatuksen* ensimmäinen lause

Jos voin olla varma, että en ole hullu, niin voin vähän filosofoida... ja vaikken olisi varmakaan. M. A. suorastaan vaatii sitä, sillä osuvasti hän on purkanut minunkin pitkäaikaisen mietiskelyn kohteen ja lopulta päätyneet johonkin¹. Minäkin yritän samaa. *Aber, ich kann kein Deutsch sprechen!* Laulamisesta puhumattakaan.

Yhteisenä ihmettelyn kokemuksena on *Tractatuksen* ensimmäinen lause Heikki Nymanin suomennoksessa: ”Maailma on kaikki, mikä on niin kuin se on.” Tuskin olen ihaillut mitään niin syvästi kuin tätä lausetta – ehkä Maxwellin yhtälöt tai Eulerin kaava ovat saattaneet herättää samanlaisia ihastuksen väreitä.

Varma totuus, sitä se on.

Enemmänkin: kaikkien varmojen totuuksien totuusmalli – tautologia – jota ilman mikään kielipeli ei ole mahdollinen.

Aluksi en ymmärtänyt mitään tästä enkä osannut saattaa ymmärtämättömyyttäni sellaiseen luovaan liikkeeseen kuin M. A. lähtiessään kerta kaikkiaan monilla kielillä etsimään erilaisia mielenpolkuja ymmärtämiseen.

Mutta jokin näkymissä jää häntä aina vaivaamaan. Niinkuin Goethea tämän pohtiessa *Faustissa*, mitä oli alussa. Monia mielenpolkuja kuljettuaan hän joutuu toistuvasti toteamaan: ”tunnen ettei voi se jäädä tälleen.” Kunnes sitten lopulta: ”Mua henki auttaa? Selvenee jo seko, vakaasti piirrän...” Yhtä jännittävästi M. A. päättää harhailun täyteen varmuuteen. Tämä tapahtui 6.6.2010 klo 6 aamulla.

Kuljen omaa polkuani:

”Maailma on kaikki mikä on niin kuin se on.”

(L.W., *Tractatus*)

Kaikkimikäse viittaa taaksepäin ja lopulta Maailmaan.

”Maailma on Maailma.”

Epäilemättä varmasti totta, mikä vahvistuu vielä turhan karsimisella

”Maailma.”

Siinä lausuttuna kaikki, mitä Maailmasta voi sanoa. Maailma ei ole olemassa eikä se ole olematta olemassa, Maailma ei ole totta eikä epätotta, kaikki, mikä on, palautuu siihen.

Ilman Maailmaa mikään, mikä on niin kuin se on, ei ole.

Maailmasta sinänsä ei siis voi puhua, se tulee sanotuksi vaikenemalla.

” . ”

Selvenee jo seko, vakaasti piirrän:

”Maailma on kerta kaikkiaan sellainen kuin se on.”

(M.A. 6.6.2010 klo 6 aamulla)

Viitteet

- 1 M. A. Numminen, Ludwig Wittgensteinin *Tractatuksen* ensimmäinen lause. *niin & näin* 1/11.

PERTTI JULKUNEN

VASTINE – editoinnin etiikasta

Susanna Lindberg konstruoi Émile Benvenisten, Martin Heideggerin ja Philippe Lacoue-Labarthen ajatusten perusteella hypoteesin rytmistä¹. Rytmisessä on hänen mukaansa kyse ryhdistä, joka määrittää ihmisen eetoksen. Kaikkein intiimeimmin rytmi ilmenee sanojen poljennossa.

Eetos on aristoteelisessa perinteessä se puheen tai muun esityksen aspekti, jossa puhuja kertoo ja tulee kertoneeksi itsestään ja puheoikeudestaan. Eetos ilmaisee, millä tavalla puhuja tahtoo käyttää arvostelukykyään.

Gilles Deleuze yrittää osoittaa Kant-tutkielmassaan, miten arvostelukyky toimii aloitteen tekijänä tietokyvyn, tahtokyvyn ja tunnekyvyn yhteistyössä. Arvostelukyvyn toimialaan kuuluva hyvän ja pahan tunteen estetiikka

luo kykyjen vapaan sopusoinnun, jossa refleктоiva arvostelukyky mahdollistaa siirtymän tietokyvystä hyvään tai pahaan tahtoon.²

Lindbergin tutkielma valaisee, miten Deleuzen mainitsema ”mahdollistaminen” toteutuu, miten elinvoimaa vahvistava tai heikentävä estetiikka muuttuu hyvän tai pahan tahdon etiikaksi. Se tapahtuu rytmisessä. Esiintyjä ilmaisee tahtonsa laadun sillä, miten veltoisti tai millä erityisellä tavalla ryhdikkäästi (avoimesti, hassusti, pontevasti, pöyhkeästi, salaperäisesti, vakavasti, valppaasti, ylevästi...) hän ajoittaa taukoja esitykseensä. Rytmii rakentaa eetoksen, ja eetos määrää, miten kirjoittaja kohtelee lukijaansa ja jäsentää asiaansa.

Deleuzen ja Lindbergin tahdikkaat ajatukset tulivat mieleeni, kun luin *niin & näin* -lehden numerosta 1/2011

minun nimissäni julkaistun kirjoituksen, jonka Antti Salminen oli editoinut. Salminen poisti kirjoituksesta minun rytmini ja kirjoitti sen tilalle oman runsaisiin sidossanoihin perustuvan ”tällöin kuitenkin” -poljentonsa.

Artikkelissa esiintyvä kirjoittaja Pertti Julkunen ajattelee veltoisti ja kohtelee lukijaansa alentuvasti. Tyyppi ei ansaitse puheoikeutta. Jutun lukemista ei kannata jatkaa.

Tekijänoikeuslaki ja rikoslaki kieltävät teoksen julkaisemisen tekijän arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla. Yli 90 lehteä on ostanut minulta muutaman viime vuoden aikana kirjoituksia tai valokuvia. Lain rikkomuksia on tapahtunut harvoin. Arvostelukykyiset editorit noudattavat sääntöjä, jotka voi muotoilla seuraavasti:

1) Älä muuta tekijän pyrkimystä. Jos et hyväksy jutun eetosta, niin jätä se julkaisematta.

2) Älä yritä muuttaa tekijän tyyliä. Tue huonoa kirjoittajaa hänen oman tyylihallintansa suunnassa. Älä tyrkytä hänelle omia tapojasi.

3) Älä missään oloissa lisää leipätekstiin mitään itse. Jos juttu kaipaa lisäyksiä, pyydä ne kirjoittajalta.

4) Älä poista niitä kantavia rakenteita, jotka ilmaisevat tekijän suhteen tekstin toimijoihin ja asioihin. Huolehdi siitä, että lukija tietää, kuka tekstin toimijoista on vastuussa mistäkin ajatuksesta.

Käsitteellisen editoidun version antaminen tekijän tarkastettavaksi olisi usein paikallaan, mutta se ei poista editoinnin hyvien tapojen noudattamisen tarpeellisuutta. Juttunsa julkaisemista haluava kirjoittaja joutuu rasittavaan tilanteeseen, jos teksti on editoitu arvostelukyvyttömästi ja muutoksien peruuttamisista neuvotellaan yksi kerrallaan. Arvostelukyvyttömästi tehtyä editointia seuraa todennäköisesti arvostelukyvyttömästi käyty keskustelu.

Olen huolissani Salmisen editoinnista ennen kaikkea siksi, että hänen menettelynsä ei ehkä ole niin ennenkuulumattoman harvinainen kuin minusta hyvien kokemusteni perusteella tuntui. Toimituskontaktini ovat valikoituneet ehkä jotenkin konservatiivisesti. Merkkejä

huonojen editointitapojen yleistymisestä on näkyvässä muualla. Lehtitalot ovat alkaneet vaatia avustajasopimuksissaan ”normaaleja” editointioikeuksia. Teollista formaattijournalismia on syntymässä muuallekin kuin meikkijournalismiin. Konsernien vaatimukset aiheuttavat paineita tekijänoikeuslain huonontamiseksi.

Moraalisten tekijänoikeuksien heikentäminen tekisi mielipiteistä tavaroita³. Julkisuudessa ei enää esiintyisi sanoistaan vastuussa olevia ihmisiä. Järjen käyttö halvaantuisi. Sen suurempia seurauksia arvostelukyvyttömän editointityön normalisoituminen ei luullakseni aiheuttaisi.

Olisin kiinnostunut lukemaan päätoimittaja Ville Lähden periaatteellisen, tähän tapaukseen liittymättömän kannan siitä, minkälaista editoinnin etiikkaa *niin & näin* noudattaa vastaisuudessa.

Viitteet

- 1 Lindberg 2009.
- 2 Deleuze 2010.
- 3 Ks. & vrt. esim. Mann 2008, 49–50, 69; Maringe & Gibbs

Kirjallisuus

- Deleuze, Gilles, *Kantin kriittinen filosofia* (La philosophie critique de Kant, 1963). Suom. Julius Telivuo. Tutkijaliitto, Helsinki 2010.
- Julkunen, Pertti, Ristiinnaulittu hyppää. Stigman ajatus Erkki Auraa seuraten. *niin & näin* 1/11, 87–90.
- Lindberg, Susanna, Olemisen rytmii. Teoksessa Hirvonen & Lindberg 2009, 19–37.
- Mann, Sarah J., *Study, Power and the University*. McGraw-Hill, Glasgow 2008.
- Maringe, Felix & Gibbs, Paul, *Marketing Higher Education. Theory and Practice*. McGraw-Hill, Glasgow 2009.
- 2009, 10–22.
- Mikä mimesis? Philippe Lacoue-Labarthen filosofinen teatteri*. Toim. Ari Hirvonen & Susanna Lindberg. Tutkijaliitto, Helsinki 2009.

Päätoimittajien vastaus

Jokaisen tekstin editointi on prosessi, johon osallistuu päätoimittajan ja kirjoittajan lisäksi monia muita käsi- ja silmäpareja. Se alkaa useimmiten kirjoittajalle tehdyillä muutos- ja korjaus-ehdotuksilla ja kirjoittajan tekemillä korjauksilla. Tästä edetään toimituksen sisäiseen editointiin, jossa tekstin kieleen, ilmaisuun ja argumentaatioon pyritään kiinnittämään huomiota useassa vaiheessa (taittoa ennen ja taiton aikana).

niin & näin ei pyri pakottamaan tekstejä tiettyyn formaattiin, mutta jokainen teksti ymmärrettävästi muuntuu matkan varrella jonkin verran. Päätoimittajina olemme tietysti vastuussa julkaistujen tekstien kunnosta. Kirjoittajalla on kuitenkin aina oikeus pyytää lehden tuleva teksti nähtäväkseen etukäteen.

Mikäli kirjoittaja ei hyväksy lopullista muotoilua, emme sitä tietenkään julkaise. Sellaista tilannetta ei ole tosin koskaan tullut eteen.

Joka tapauksessa valitamme mielipahaa.

Ville Lähde ja Antti Salminen

Korjaus edelliseen numeroon

Edellisen numeron sivulla 143 alkavassa kirja-arviossa oli Hessen teoksen *Kulkija* suomentajaksi merkitty virheellisesti Tapio Kulmala. Suomentaja on Teppo Kulmala. Toimitus valittaa virhettä.